

JŲ ŠVIESUS ATMINIMAS

Paulius Rabikauskas SJ
(1920 08 16 – 1998 03 07)

1998 m. kovo 7 dieną Romoje mirė habil. dr. prof. Paulius Rabikauskas, Vilniaus universiteto Garbės daktaras, vienas iš lietuvių istorikų, pelnęs tarptautinį pripažinimą tiek savo darbais, aktualiais visuotinės Bažnyčios istorijos ir jos metodologijos klausimais, tiek ir Lietuvos istorijos tyrinėjimais.

P. Rabikausko daktarinė disertacija „Die römische Kuriale in der päpstlichen Kanzlei“ (1955) išspausdinta autoritetingame leidinyje „Miscellanea Historiae Pontificiae“, XX dalyje (1958). Profesorius buvo pripažintas vienu iš pagrindinių specialistų – istorikų *Diplomatica generalis* ir *Diplomatica pontificia* srityse. 1970 m. XIII tarptautiniame istorikų kongrese Maskvoje išrinktas *Commission Internatiolle de la Diplomatie* nariu. Nuo 1976 m. redagavo pagrindinį popiežiškos diplomacijos žurnalą „Archivum Historiae Pontificiae“. Suredagavo 17 tomų (kiekvienas maždaug po 700 psl.). Be to, 1975–1978 m. buvo Grigaliaus universiteto vice-rectorius, 1970–1973 m. ir 1985–1991 m. to paties universiteto Bažnyčios istorijos fakulteto dekanas. Profesorius parengė ir išleido savo paskaitų Grigaliaus universitete konspektą „Diplomatica Pontificia“.

Nuo 1955 metų gyvendamas Romoje, aktyviai įsitraukė ir į Lietuvos istorijos tyrinėjimus, Z. Ivinskio įkurtos Lietuvių katalikų mokslo akademijos Lietuvos istorijos sekcijos aktyvus narys, o Z. Ivinskui išvykus, šiai sekcijai vadovavo. Vienas iš reikšmingiausių LKMA šios sekcijos darbų – Vatikano archyvuose surinktų dokumentų publikacija „Relationes status diocesum in Magno Ducatu Lituaniae“ tomuose. P. Rabikauskas – vienas iš pagrindinių 1987 m. Romoje vykusios tarptautinės istorikų konferencijos Lietuvos krikščio 600 metų sukakčiai organizatorių. Jis redagavo ir šios konferencijos darbų tomą „La cristianizzazione della Lituania“ (Roma, 1989). Pagrindinės jo tyrinėjimų Lietuvos istorijos srityje kryptys – Lietuvos krikštas, Šv. Kazimiero biografija ir jo kulto istorija, jėzuitų veikla Lietuvoje, Vilniaus universiteto istorija.

Universiteto 400 metų sukakčiai išleido studiją vokiečių ir anglų kalbomis „Die Gründungsbulle der universität Vilnius (30 Oktober 1579) // Archivum Historiae Pontificiae“ 16 vol. (1978); „The Foundation of the University of Vilnius (1579) Royal and Papal Grants“, LKMA Roma, 1970. Jis ne tik kore-

gavo kai kuriuos ankstesnių istorikų teiginius Vilniaus universiteto įkūrimo istorijoje, bet ir atkreipė Vakarų pasaulio istorikų dėmesį į Vilniaus universitetą.

P. Rabikauskas gimė Gudžiūnuose, Kėdainių apskrityje (taigi Česlovo Milošo kraštietis). 1933–1938 m. mokėsi Kauno jėzuitų gimnazijoje. 1938 m. įstojo į Jėzaus draugijos Lietuvos provincijos noviciatą Pagryžuvyje. 1940–1942 m. mokėsi Kauno kunigų seminarijos licėjiniuose kursuose, 1942–1944 m. klausė Pagryžuvyje jėzuitams klierikams dėstytą filosofijos kursą (čia jo mokytojai, šalia lietuvių jėzuitų, buvo ir Pagryžuvyje priglausti iš Vilniaus vokiečių ištremti lenkų jėzuitai). Nuo 1944 m. rudens studijavo Vokietijos jėzuitų mokslo įstaigose filosofiją – Pullacho kolegijoje (prie Miuncheno), o teologiją – Bureno (Vestfalia) kolegijoje, kurią baigė 1949 m. Kunigu išventintas 1948 07 25. Pirmoji darbo vieta (1949–1950) Belgijoje, Wepione prie Nemuro, lietuvių tremtinių sielovadoje, 1950–1951 m. Bureno jėzuitų gimnazijoje dėstė prancūzų kalbą. 1951–1953 m. studijavo Bažnyčios istoriją Romoje Grigaliaus universitete, kur gavo Bažnyčios istorijos licenciato laipsnį. Po to gilino žinias pagalbinių istorijos mokslų srityje Miuncheno universitete ir Paryžiaus Ecole Nationale des Chartes. 1955 m. Romos popiežiškajame universitete apgynė daktaro disertaciją ir nuo tų metų rudens dėstė paleografiją ir popiežių di-

plomatiką Grigaliaus popiežiškajame universitete. Nuo 1959 m. ekstraordinarinis profesorius, nuo 1961 m. – ordinarinis profesorius.

Lietuvių katalikų mokslo akademija (LKMA) 1961 m. suteikė jam tikrojo nario vardą 1991 m. Popiežiškoji teologijos akademija Krokuvoje, įvertindama P. Rabikausko darbą, suteikė Bažnyčios istorijos garbės daktoratą, 1994 m. Vilniaus universitetas už darbų Lietuvos (ypač senojo Vilniaus universiteto) istorijos srityje suteikė jam garbės daktoratą. Popiežius Jonas Paulius II 1992 m. jį paskyrė Šventiesiems skelbti kongregacijos konsultoriumi.

Liko daug nebaigtų darbų, sumanymų, neįvykdytų projektų. Profesorius šių metų pradžioje suplanavo ir pradėjo Romoje studijuojantiems ir Lietuvos istorija besidomintiems studentams susitikimų-konsultacijų ciklą, rengė Pabaltijo kraštų Katalikų Bažnyčios istorijos enciklopedinės monografijos Lietuvai skirtą dalį, liko nebaigta išsami monografija apie Šv. Kazimierą bei senuosius (iki 1773 m.) Lietuvos jėzuitus. Liko nerealizuota pradėta rengti Lietuvos istorijos dokumentų paroda Vatikano archyvo parodų salėje...

Negreit turėsime Romoje tokį Lietuvos praeities tyrinėtoją, koks buvo prof. Paulius Rabikauskas – ramus, kritiškas, autoritetingas ir kartu tėviškai šiltas ir draugiškas.

Palaidotas Romoje, Campo Verano kapinėse, jėzuitų skyriuje.

Vysk. dr. Jonas Boruta SJ